

ANADOLU NEOLİTİK DÖNEM BOYALI SERAMİĞİ

ANATOLIAN NEOLITHIC PERIOD PAINTED CERAMICS

Dr.Öğretim Üyesi Ebru ORAL

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Batman/Türkiye

Reference Oral, E. (2020). "Anadolu Neolitik Dönem Boyalı Seramiği", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue: 13; pp:95-100.

ÖZET

Anadolu ve Anadolu dışındaki farklı kültür bölgelerinde yaşayan toplumlar için Neolitik Dönem, toplumların yerleşik hayata geçtiği dönem olarak bilinmektedir. Toplumların yerleşik hayata geçmesi, sosyo-kültürel, ekonomik, dinsel ve sanatsal birtakım gelişmelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Neolitik Dönem ile birlikte ortaya çıkan yerleşik hayat, dönemin toplumlarının, çanak çömlek üretimine ve kullanımına ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Anadolu'da Neolitik Dönem'de ortaya çıkan boyalı seramik geleneği ile ilgili arkeolojik buluntulara, Anadolu'nun çeşitli arkeolojik yerleşimlerinde yürütülen kazı çalışmaları sayesinde rastlamak mümkündür. Anadolu'da Neolitik Dönem ile birlikte ortaya çıkan boyalı seramik geleneğinin, farklı kültür bölgelerinde malzeme, üretim teknikleri ve sitil özellikleri bakımından farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır.

Çalışma kapsamında Anadolu'da Neolitik Dönem'de, Marmara Bölgesi, Orta Anadolu Bölgesi, Batı Anadolu Bölgesi ve Güney Anadolu Bölgesi'nde yürütülen arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkartılan boyalı seramik buluntular hakkında bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Çalışma kapsamında, Anadolu'nun önemli Neolitik Dönem yerleşimleri arasında yer alan; Demircihöyük, Kuruçay, Çatalhöyük (Doğu), Bademağacı ve Hacılar'da yürütülen arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkartılan boyalı seramik buluntular hakkında bir değerlendirilme yapılmaya çalışılacaktır. Çalışma kapsamında Anadolu'da Neolitik Dönem'e tarihlendirilen arkeolojik yerleşimlerde ele geçen boyalı seramikler, malzeme, üretim teknikleri, formları ve sitil özellikleri dikkate alınarak değerlendirmeye çalışılacaktır. Anadolu'da Neolitik Dönem'e tarihlendirilen boyalı seramik buluntuların ele geçtiği arkeolojik yerleşimler, konumları, araştırma ve kazı tarihçeleri, stratigrafik özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Anadolu'da Neolitik Dönem boyalı seramik geleneği ile ilgili çalışma kapsamında, Anadolu'nun farklı kültür bölgelerinde arkeolojik kazılar sonucunda ele geçen boyalı seramiklerin yerli üretim teknikleri ve sanat anlayışları ile farklı kültür bölgeleri arasında kurulan çeşitli ekonomik,siyasi ve sosyo-kültürel ilişkiler sonucunda ortaya çıkan sanat anlayışları hakkında değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Anadolu, Neolitik, Boyalı Seramik.

ABSTRACT

For communities living in Anatolia and in various cultural regions out of Anatolia, Neolithic Period is known to be the period when people passed to the settled life. Communities' passing to the permanent life laid the ground for the emergence of some socio-cultural, religious and artistic developments. The settled life that emerged with the Neolithic Period caused the societies of the period to need pottery production and use. It is possible to come across archaeological findings of painted ceramics tradition emerging during Neolithic Period in Anatolia thanks to excavations performed in various archaeological sites of Anatolia. It is understood that painted ceramics tradition emerging together with Neolithic Period in Anatolia presented differences in terms of materials, production techniques and style characteristics in various cultural regions.

Within the context of the study, it will be tried to make an evaluation about painted ceramics findings unearthed as a result of archaeological excavations conducted about Anatolian Neolithic Period in Marmara Region, Central Anatolian Region, West Anatolian Region and South-eastern Anatolian Region. In the study, an assessment about painted ceramics unearthed as a result of archaeological excavations carried out in significant Neolithic Period settlement places of Anatolia such as Demircihöyük, Kuruçay, Çatalhöyük (Eastern), Bademağacı and Hacılar will be made. Within the context, it will be tried to evaluate the painted ceramics obtained in various archaeological settlements dated Neolithic Period by considering material, production techniques, forms and style properties. The archaeological sites, where painted ceramics findings dated to Neolithic Period are obtained, will be tried to be evaluated considering their locations, research and excavation chronologies, and stratigraphic characteristics. In this study, the domestic production techniques of painted ceramics obtained in the end of archaeological excavations carried out in different cultural sites of Anatolia, and together with artistic understanding emerging from various economic, political and socio-cultural relations established in various cultural regions will tried to be evaluated.

Key Words: Anatolia, Neolithic, Painted Ceramics.

1. GİRİŞ

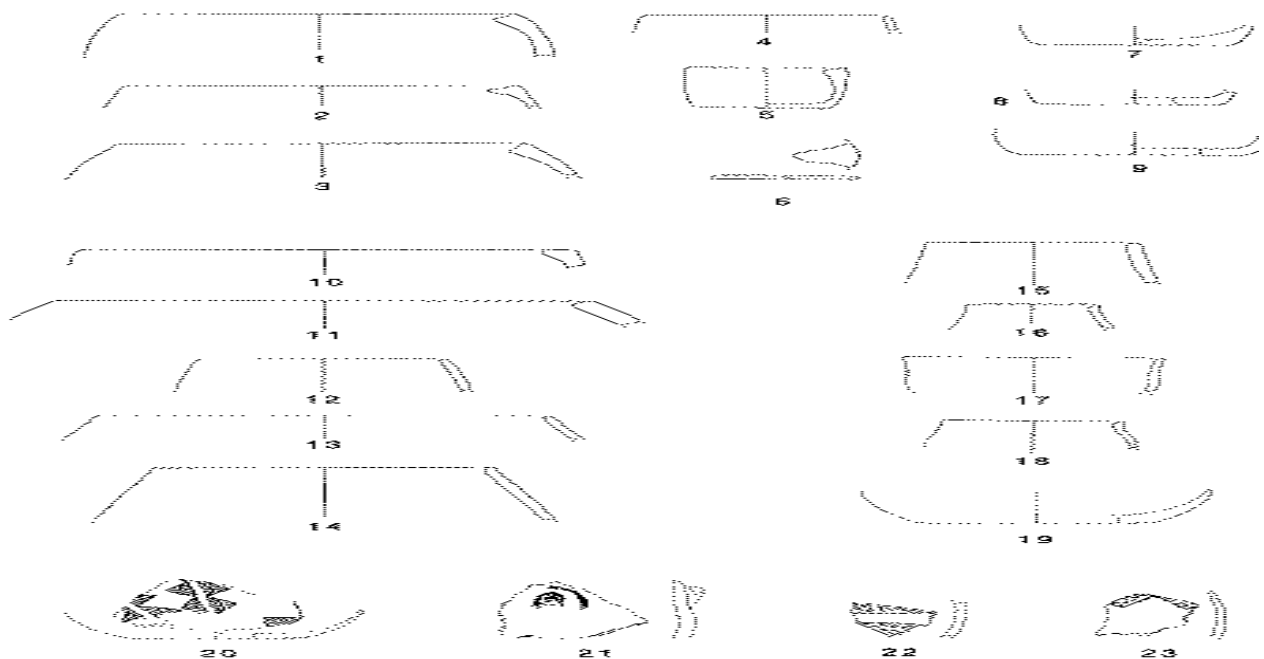
Tarihsel ve kültürel gelişim açısından Neolitik Dönem, geçici doğal barınaklardan (mağara) kalıcı köysel yaşama; avcılık toplayıcılıktan üretime, tarım ve hayvancılığa geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır (Sevin,2003,18). Anadolu'da yürütülen arkeolojik kazılar sonucunda Neolitik

Çağ olarak adlandırılan dönemin, bölgelerin coğrafi şartlarına ve iklim özelliklerine göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır (Özdoğan 2011, 329).

Neolitik Dönemde Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşayan toplumların boyalı seramik gelenekleri, dönemin toplumlarının sahip olduğu farklı kültürel özellikleri ve sanat anlayışlarını yansıtan en önemli arkeolojik buluntular arasında yer almaktadır. Söz konusu arkeolojik buluntular sayesinde, tarihsel süreç içerisinde toplumların gerek geleneksel sanat anlayışları gerekse kurulan çeşitli ticari, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler sonucunda ortaya çıkan sanat anlayışları hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

İç Anadolu'nun önemli arkeolojik yerleşimlerinden birisi olan Demircihöyük, Eskişehir il merkezinin yaklaşık 25 km batısında; Çukurhisar Kasabası'nın kuzeybatısında; Çukurhisar'dan Poyra Köyü'ne giden yolun Zemzemiye sapağına gelmeden önce yer alır. 1937 yılında K. Bittel tarafından bulunmuş olan yerleşme yeri küçük bir bilimsel kazı ile arkeoloji dünyasına tanıtılmıştır. Bu kazının yeterince tamamlanmaması 1975-78 yılları arasında höyüğün M. Korfmann yönetiminde tekrar kazılmasına yol açmıştır ([http://tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=717&html=masterDetail.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=717&html=masterDetail.html&layout=web)).

İlk Tunç Çağı öncesine tarihlenen çanak çömlek parçaları Seeher tarafından analiz edilmiştir. Seeher Neolitik Çağ'a konabilecek parçaları üç mal grubu içinde değerlendirmektedir. A malı: Şist katkılı mal: 44 adet parçanın bu mal grubunda ele alınabileceği iddia edilmektedir. Bu mal grubu el yapımı; iri mika şist katkılı hamurlu; kırmızı renk astarlıdır. Ağız kenarı içe dönük; çok geniş düz dipli çömlek biçimleri de görülmektedir. Ayrıca piksis türü düz dipli kaplar da bulunmaktadır. B malı: Çok miktarda ince mika katkılı; parıldayan yüzeyli mal: hem katkı hem de diğer özellikleri açısından A malına benzemektedir. Katkı maddesi olarak konulan mikanın iyice parçalanarak büyük oranda hamura katıldığı ve yüzeyindeki parlamanın bu mikadan dolayı olduğu ileri sürülmektedir. Genelde açık renkli; gri; grimsi bej; yeşilimsi gri renkler kullanılmıştır. Koyu renkler nadirdir. Biçimlerde içe dönük ağızlı çömlekler veya içe dönük; iç bükey kenarlı düz dipli çömlekler tercih edilmiştir. C malı: Kuzeybatı Anadolu'da yayılım gösteren Fikirtepe Malı'dır. Hamuruna kireçtaşı ve kalsit katkı katılmıştır. Yüzey rengi olarak koyu renkler görülmektedir. Koyu kahverengi en çok kullanılan renktir. "S" kıvrımlı kaseler; basit kaseler; çömlekler; içe doğru uzanan çıkıntılı çömlekler gibi biçimler vardır. Tutamaklardan ip delikli tutamaklar; sepet kulplar bulunmaktadır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=794&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=794&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Levha 1. [http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=794&html=ages_maps_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=794&html=ages_maps_t.html&layout=web).

Batı Anadolu'nun Neolitik Döneme tarihlendirilen önemli arkeolojik yerleşimlerinden biri olan, Burdur yakınlarındaki Kuruçay Höyüğü (Duru, 1980:5) ile ilgili ilk çalışmalar, ilk olarak 1964 yılında Hacılar kazı ekibinden J. Birmingham'ın yüzey araştırmaları ile başlamıştır. Daha sonra Burdur Müzesi ve 1972-74 ve 75 yıllarında ise İÜ; İlkçağ Tarihi'nden M. Özsait bölgedeki araştırmaları sırasında Kuruçay'ı da ziyaret ederek; malzeme toplaması yapmıştır. 1978-88 yılları arasında ise R. Duru başkanlığında İÜ; Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı'na kazılmıştır. Bu kazıya ait bilgiler çok ayrıntılı bir şekilde yayımlanmıştır. Yerleşmenin İlk Tunç Çağı bulguları bu iki ana yayından biri olan Kuruçay Höyük II'de tanıtılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış tescilli arkeolojik sit alanları listesinde yer almaktadır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Kuruçay höyüğü 13 yapı katıyla Neolitik; Kalkolitik ve İlk Tunç çağlarına ait tabakalanma gösterir: İlk Tunç Çağı II (1. yapı katı) İlk Tunç Çağı II-I (2. yapı katı) Geç Kalkolitik (3; 3A; 4-6; 6A yapı katları) Erken Kalkolitik (7-10 yapı katları) Geç Neolitik Çağ (11. yapı katı) ve Erken Neolitik (12. ve 13. yapı katları) Çağına tarihlendirilmektedir ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

13. yapı katının çanak çömlekleri kaba hamurlu; iyi pişirilmemiş; gevrek; özensiz açıkta mallardan oluşur. Biçimlerde ise kapanan ağızlı; S-profilli çanaklar geniş karınlı; hafif boyunlu çömlekler egemendir. 12. katın çanak çömleklerinde 13. kata oranla kapsamlı değişikliklerin yapılmadığı görülür ; ancak daha gelişkindirler; kırmızı ve bej astarlı mallar mevcuttur. Bej astarlılar üzerine yapılan boya bezekler geometrik bant bezek ve fantastik olmak üzere iki ana grupta toplanır . Biçimlerde çeşitlenme gözlenir; 13. kattaki kimi formlar devam ederken; dikine ip delikli tutamaklar; yatay delikli; ortaları basılmış; yandan bakıldığında hayvan başını hatırlatan tutamaklar ve yalancı kulplar görülmeye başlar. 12. katın yeni evresinde yeni biçimlerle birlikte kabartma bezeli parçalar ortaya çıkar. Son Neolitik katın çanak çömleği; bölgenin tipik; kırmızı boya astarlı ve iyi açıkta çanak çömleğiyle bilinir; açıklama; boyama ve pişirmede en yüksek kaliteye ulaşılmıştır. Boyalıların yanında kaba yapım; açıklasız ve boya astarsız bir başka grup da mevcuttur ki; bunların formları da diğerlerinden farklıdır. Genel hatlarıyla Son Neolitik çanak çömlekçiliği; İlk Neolitik çanak çömlek geleneğinin devamıdır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Anadolu'nun en önemli Neolitik Dönem yerleşimlerinden birisi olan, Çatalhöyük Orta Anadolu'da Konya'nın 52 km güneydoğusunda, Çumra ilçesininin 11 km kuzeyinde yer alan önemli bir arkeolojik yerleşimdir. 1958 yılında J. Mellaart tarafından Konya Ovası yüzey araştırması sırasında bulunmuş; 1961-65 yılları arasında İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nün desteğiyle; yine Mellaart yönetiminde kazılmıştır. 1993 yılında ise İngiltere; Cambridge Üniversitesi'nden I. Hodder başkanlığında; İngiltere; Türkiye; Yunanistan ve ABD araştırmacılarından oluşan uluslararası bir ekip; kazı çalışmalarını sürdürmektedir ([www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Doğu Çatalhöyük yerleşimi, 5-10 bin kişilik nüfusu ile Konya Ovası Neolitik yerleşmelerinin en büyük merkezlerinden birisidir. Mellaart yönetimindeki ilk kazılarda alınan 14C örneklerinin sonuçlarına göre, Çatalhöyük X. ve II. yapı katları; MÖ 6.500-5.700 yılları arasına tarihlendirilmektedir ([www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

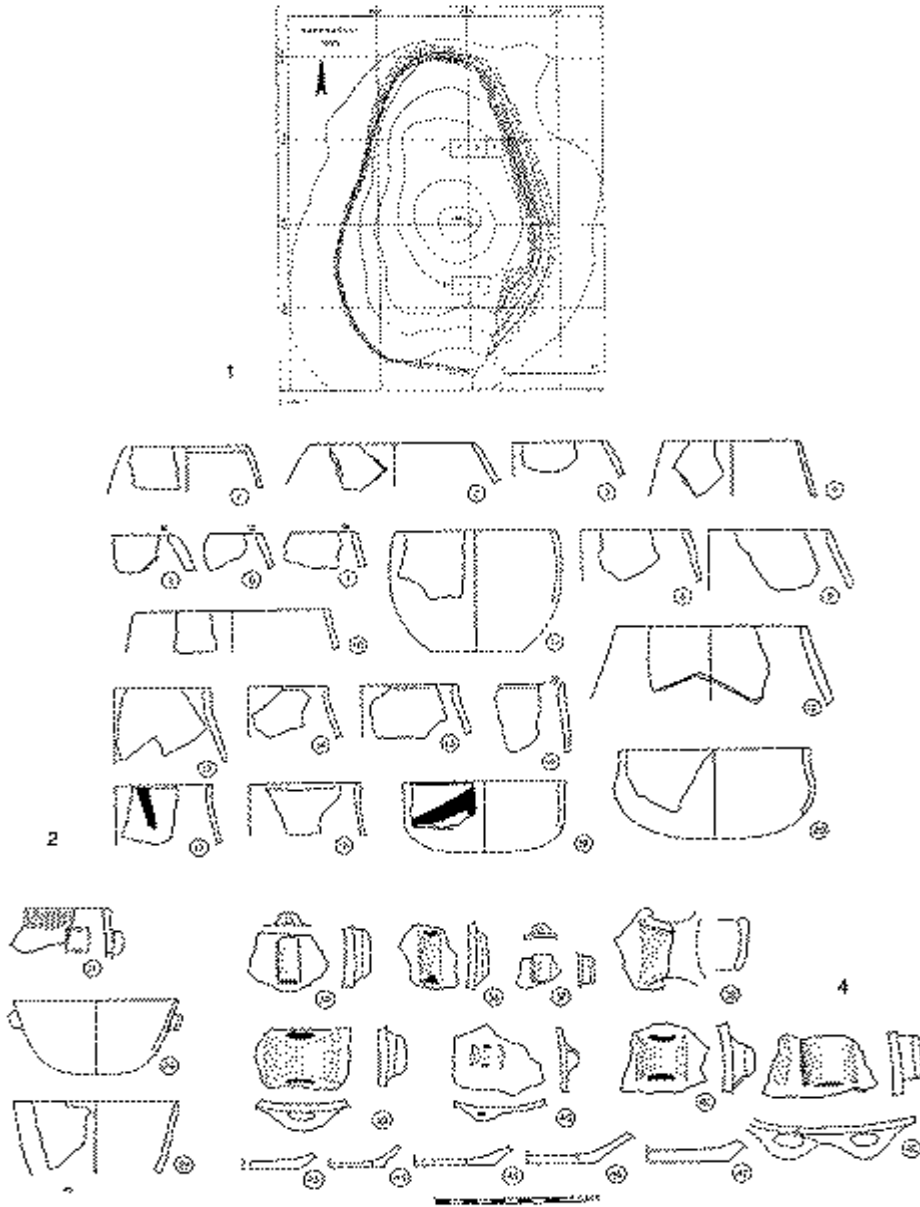
Çatalhöyük'te gelişkin biçimde tahta kap ve sepet yapımı ve kullanımı; çanak çömleğin; yapımının bilinmesine karşılık; ancak V. yapı katından sonra yaygınlaşmasına neden olmuştur. XII. kattaki ilkel görünümlü çanak çömlek; kalın; siyah özlü; kötü pişirilmiş ve bitki katkıdır. Yüzey rengi; devetüyü; krem ve açık gridir; açıkta ve alacalıdır. Biçim olarak; derin kaseler ve daha az sayıda dar ağızlı çömlekler görülür. VIII. katta ince; koyu yüzlü; koyu gri; kahverengi siyah arası bir çanak çömlek görülür. Genellikle gri öz; iyi pişirilmemiş olduklarına işaret eder; mineral katkı ve açıklıdır. Biçimlerde basit; dar ağızlı çömlekler ve açık kaseler egemendir. Daha üst katlarda;

kırmızı astarlılar ve az sayıda çizi bezemeliler görülür. V. katta krem; portakal renkli; pembemsi açık renkliler ortaya çıkar; I. kata doğru artarak devam ederler. Özenli biçimler yapılmaya başlar. II. katla birlikte boya bezeme ve dik yerleştirilmiş ince uzun kulplar görülür. Çatalhöyük'te ele geçen parçalar içinde üç farklı çanak çömlek geleneği saptanmıştır. Bunlar kültürel sıra düzenlerine ve klasik terminolojiye uygun olarak "Erken; Orta ve Geç Gelenek" şeklinde tanımlanmıştır. Bu sıra düzeni Erbaba ve Suberde ile aynıdır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Badem ağacı yerleşimi, Antalya İli; Merkez İlçe'ye bağlı; Bademağacı Köyü'nün 2 km kadar kuzeyinde yer alır. Antalya'ya 50; Bucak İlçesi'ne 20 km uzaklıktadır ve Antalya-Isparta karayolunun doğusunda kalmaktadır. 1958'de D. French tarafından bulunan ve J. Mellaart tarafından Kızılkaya adıyla tanıtılan höyüğün, R. Duru'nun araştırmaları sonucu Bademağacı Höyüğü olduğu anlaşılmıştır. 1993 yılında başlayan kazılar; Duru ve Umurtak başkanlığında; İÜEF; Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı'nca yürütülmüştür ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Bademağacı'nda en geç dönemin İlk Tunç Çağı tabakalarıyla karışık olarak ele geçen çanak çömleklere dayanarak Orta Tunç Çağı olduğu düşünülmektedir. Bu dönemi 5 yapı katı ile İlk Tunç Çağı takip eder. Höyüğün orta kesimlerinde yalnızca çanak çömlekle bilinen iki yapı katı ile Son Neolitik ya da İlk Kalkolitik Çağ gelmektedir. En erken yerleşmeler ise 10 yapı katı ile İlk Neolitiğe aittir. 2002 yılı kazılarında tabakalanmada önemli bazı değişiklikler olmuştur. İTÇ 4 ve 5 olarak isimlendirilen yapıların; İTÇ'ye değil; İlk Neolitik sonrasına; büyük olasılıkla Son Neolitik Çağ'a ait oldukları saptanmıştır. Böylece 5 yapı evreli olduğu söylenen İTÇ yerleşmelerinin 3 yapı evreli olduğu ve İlk Neolitik sonrasına ait olan tabakaların da bundan sonra Son Neolitik olarak isimlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. 2010 yılında yapılan açıklamaya göre 18 yıl süren kazılar sırasında höyüğün doğusundaki kamulaştırılmayan küçük bir parsel dışında, hemen tüm yüzeyi kazılmış, değişik derinliklerdeki farklı dönem yerleşmelerinin önemli mimarlık kalıntıları korunarak tepenin zirve noktasına göre -9.30 m'deki ana toprak üzerinde kurulmuş en erken yerleşmeye kadar inilmiştir. Yapılan saptamalar, höyükteki ilk yerleşmelerin Erken Neolitik olarak adlandırılan evrede, MÖ 7100'ler civarında başladığını göstermiştir. Neolitik'in daha geç evreleri ve Erken Kalkolitik Çağ'da devam eden bu ilk yerleşim dönemi, MÖ 6000 dolaylarında sona ermektedir. Höyükteki geniş ölçekli ikinci ve son yerleşmeler, İlk Tunç II çağına aittir. Höyükte İTÇ III ve Orta Tunç Çağı başlarında da yerleşilmiş olduğu çanak çömlek buluntularından anlaşılacakla beraber bu dönemlerin mimarlık kalıntıları son derece azdır. Höyüğün zirvesinde Erken Hıristiyanlık dönemine ait küçük bir kilise vardır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Kahverengi ve gri tonlarında hamurlu; ince kenarlı; açık çanak çömlekler arasında düz yükselen ağızlı ve S-profilli kaseler; kapanan ağızlı çanak çömlekler çoğunluğu oluşturur. Dudakları kalınlaştırılmış; üst kısımları düzleştirilmiş profilli çömlekler; kapanan ağızlı ve dudakları içe doğru uzatılmış biçimliler; seyrek olmakla birlikte diğer kap formlarını oluşturur. 9. yapı katında 4 çanak çömlek parçası bulunmuştur. Koyu sütlü kahve/grimsi renkte ve ince kenarlı olan parçaların dış yüzeyleri hafifçe açılanmış gibidir. İlk Neolitik Çağ 6. ve 5. yapı katlarına ait çanak çömlek tekdüzedir. Çoğunlukla açık bej krem ya da kirli beyaz renkte; ender olarak koyuca gri hamurlu iyice açılanmış; orta derecede pişmiş bir mal türüne aittir. Biçimler arasında düz açılan kenarlı derin tabaklar ile küresel gövdeli çanaklar/kaseler çoğunluktadır. Küresel kapların çoğunun dudak kısımları düzdür. Düz dudakların yanısıra normal yuvarlatılmış dudaklar da görülür. 4. yapı katının çanak çömleği ise büyük oranda grimsi ya da kırmızı/kahverengi hamurludur. 5. ve 6. katların açık malları bu katta azalma göstermektedir. Bu katta düz dudaklı küresel gövdeli çanaklar azalarak devam ederken hafif S profilli dikine ip delikli tutamaklı çanaklar ortaya çıkmaya başlamıştır. 4B; 4A ve 3A çanak çömleği; eski yapı katlarına göre çok ileri görünümündedir. Hamuru kahverenginin tonlarında; genelde iyi açılanmış ve yüksek ısıda pişirilmiş mallardır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=305&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=305&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

Levha 2 [http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=305&html=ages_maps_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=305&html=ages_maps_t.html&layout=web)

Batı Anadolu'nun önemli arkeolojik yerleşimlerinden biri olan Hacılar, Burdur'un 26.5 km kadar güneybatısında; Hacılar Köyü'nün 1.5 km batısında yer alır. 1957-60 yılları arasında J. Mellaart başkanlığında Ankara; İngiliz Arkeoloji Enstitüsü tarafından kazılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış tescilli arkeolojik sit alanları listesinde yer almaktadır ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web))

Höyükte 3 ana kültür dönemi saptanmıştır. En üstteki İlk Kalkolitik; I ve V. tabakalarla; Son Neolitik; VI ve IX. tabakalarla temsil edilir; en eski kültür dönemi ise ana toprak üzerinde yer alan ve Mellaart tarafından Neolitik Çağ'ın çanak çömleksiz evresine tarihlenen tabakalardır. Bununla birlikte; söz konusu evrenin; gerçekte çanak çömlekli olduğu konusu ve Neolitik Çağ'ın İlk/Erken evresine tarihlendiği; son yıllarda yapılan araştırmalarla yeni bir boyut kazanmıştır. 1985-86 yıllarında R. Duru; Hacılar Nekropolünü araştırmak amacıyla Hacılar'ın çevresinde sondaj çalışmaları yapmıştır. Bu araştırmalar sırasında Hacılar'ın Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'ına ait kırmızı boyalı tabanlarının devamı ya da benzerleri olan boyalı tabanlar üzerinde çanak parçaları bulmuştur. Ele geçen parçaların Kuruçay ve Hacılar çanak çömlekleriyle yapılan karşılaştırmalar sonucu, İlk/Erken Neolitik Çağ'a tarihlenebileceği; dolayısıyla Akeramik ya da Çanak Çömleksiz Neolitik olarak bilinen Hacılar yerleşmesinin gerçekte İlk/Erken Neolitik Çağ yerleşmesi olması

gereği ileri sürülmüştür ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web))

Hacılar Son Neolitik çanak çömleği el yapımı; genelde tek renkli ve açıktır. Az sayıda olmakla birlikte boyalıya da rastlanır. En eski evrelerde (IX. ve VIII. katlar) krem ya da açık gri renkler yaygındır. Boya bezeme ise bantlar; çizgiler; noktalar şeklinde görülür. IX-VII. katların çanak çömleğinde omurgalar; dışa dönük ağızlar; dik ya da çapraz; tek ya da çift yerleştirilmiş tutamaklar yaygındır. Yuvarlak dipler; kuraldır. Kaseler ve çömlekler en sık görülen kap çeşididir. VIII. katın çanak çömleği IX. kattan farklı değildir; dar ağızlı kase ve çömleklerin yanısıra bir oval kap ve bir boyalı çömlek parçası ele geçmiştir. VII. ve VI. katın tek renkli kırmızı kahve ve devetüyü renkli çanak çömleklerinin yanında boyalıların sayıca arttığı izlenir. Formlarda kimi değişikliklerle birlikte gelişme; kesintisiz ve sürekli. Boyalı parçalar mercimek biçimli; dört tutamaklı çömleklere aittir. Bu form ilk kez Son Neolitik'te görülür ve Kalkolitik'te de devam eder. VI. katta genelde kap boyutlarında büyüme izlenir. Çok iyi açıklanmış mallarla kalite yükselmiştir. Renkler ağırlıklı olarak kırmızı; kırmızı kahve ve devetüyüdür; alacalı da sürmektedir. Bu katın bir başka ilginç özelliği; kap üstündeki kabartma bezemeler ve hayvan biçimli kaplardır. Kabartmalarda çoğunlukla hayvanlar betimlenmiştir; insan figürlerine de sık olmamakla birlikte rastlanır. Antropomorfik kaplar Hacılar I (Kalkolitik) için tipik olmakla birlikte; VI. katta da kadın başı biçiminde bir adet bulunmuştur. Az sayıda olmakla birlikte Hacılar VI'da boya bezemeli çanak çömlek de ele geçmiştir. Devetüyü; krem ya da açık kırmızı zemin üzerine kırmızı renkli boya bezemeler genellikle geometrik biçimlidir. Birkaç parçada beyaz boya kullanıldığı görülür. Biçim açısından boyalılarla monokrom çanak çömlekler arasında bir fark yoktur ([http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web)).

KAYNAKÇA

Duru, R. "Kuruçay Höyüğü Kazıları", s. 5-8, III.Kazı Sonuçları Toplantısı, Ankara,1980.

Özdoğan, M. "Anadolu'da Neolitik Dönem Yerleşme Yerlerinin Dağılımı ile İlgili Bazı Gözlemler", Özsait Armağanı (ed. H. Şahin - E. Konyar - G. Ergin), s. 329-339. İstanbul,2011.

Sevin, V. Anadolu Arkeolojisi, İstanbul,2003.

Web Kaynakça

[http://tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=717&html=masterDetail.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=717&html=masterDetail.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=794&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=794&html=ages_detail_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2026&html=ages_detail_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=305&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=305&html=ages_detail_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1193&html=ages_detail_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=305&html=ages_maps_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=305&html=ages_maps_t.html&layout=web).

[http://tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=794&html=ages_maps_t.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=794&html=ages_maps_t.html&layout=web).